

Sprzęt specjalistyczny w służbie Policji Państwowej w Drugiej Rzeczypospolitej

Działalność nowo utworzonej Policji Państwowej i stawiane przed nią zadania wymagały zastosowania w codziennej pracy różnorodnych środków i sprzętu specjalistycznego, które miały istotny wpływ na poziom wykonywanych czynności. Wykorzystywano najnowsze osiągnięcia z dziedziny nauki i techniki, umożliwiające skuteczniejsze wykrywanie przestępstw i mające duży wpływ na szybki rozwój kryminalistyki.

Przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości największe zasługi w rozwój kryminalistyki położyli medycy sądowi. Do grona pionierów zaliczyć należy L. Wachholza i J. Olbrychta, którzy przede wszystkim przeprowadzali badania kryminalistyczne dla organów bezpieczeństwa oraz wymiaru sprawiedliwości¹. Żadne z państw zaborczych nie zorganizowało laboratorium kryminalistycznego, dlatego też jednym z najważniejszych zadań powołanej w 1919 roku Policji Państwowej stało się utworzenie tego typu placówki. Według W. Brzęka laboratorium takie powstało przy Głównej Szkole Policyjnej w Warszawie w 1921 r. Parę lat później w 1926 r. pracownik Wydziału I Organizacyjno-Administracyjnego Komendy Głównej PP w Warszawie podinspektor J. Piątkiewicz zorganizował w Głównej Szkole Policyjnej w Warszawie następne laboratorium kryminalistyczne. Do września 1927 r. wykonano 22 ekspertyzy (m.in. dotyczące broni palnej)².

W październiku 1927 r. dokonano reorganizacji, w wyniku której laboratorium włączono do Wydziału IV Centrali Służby Śledczej KG PP w Warszawie. Laboratorium zakresem działania obejmowało: identyfikację wszelkich śladów w sprawie kradzieży, identyfikację broni palnej, identyfikację narzędzi cięcia, siekier, toporów itp., ekspertyzy porównawcze pisma ręcznego³.

Wspomniane instytucje nie zajmowały się wykonywaniem ekspertyz daktyloskopijnych, gdyż zadania te w latach 1919–1939 wykonywał referat rozpoznawczy Wydziału IV KG PP w Warszawie⁴.

W dniu 24 grudnia 1919 r. Komendant Główny PP zaaprobował i wprowadził w życie pierwszą polską instrukcję daktyloskopijną. W myśl instrukcji jednostki policyjne zobowiązane były do przesyłania do Wydziału IV KG PP w Warszawie jednego egzemplarza karty daktyloskopijnej, drugi zaś pozostawać miał w kartotekach daktyloskopijnych urzędów śledczych komend okręgowych. Wykonywanie czynności związanych z daktyloskopowaniem wymagało posiadania specjalnej wiedzy z zakresu ujawniania i zabezpieczania śladów linii papilarnych przez funkcjonariuszy. Pierwszy

kurs, kształcący w tym zakresie, odbył się już jesienią 1919 r. i uczestniczyło w nim 19 policjantów⁵.

W latach 1920–1926 w skali całego kraju kursy daktyloskopijne z zakresu ujawniania śladów linii papilarnych odbyło łącznie 126 policjantów. Dla przykładu w 1933 r. program takiego kursu przedstawiał się następująco:

- daktyloskopowanie (sporządzanie odcisków linii papilarnych palców normalnych, zniekształconych, dłoni oraz daktyloskopowanie zwłok) 21 godzin,
- systemy rejestracyjne 110 godzin,
- ujawnianie i utrwalanie śladów linii papilarnych znalezionych na miejscu przestępstw oraz ekspertyza daktyloskopijna 23 godziny,
- ćwiczenia praktyczne 120 godzin⁶.

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości brakowało dostatecznej ilości sprzętu. Dopiero pod koniec lat dwudziestych zaopatrywano mniejsze komendy powiatowe i posterunki policji w odpowiedni sprzęt do ujawniania i zabezpieczania śladów linii papilarnych na miejscu przestępstwa. Lepsze wyposażenie policjantów w sprzęt daktyloskopijny spowodowało, że zaczęli oni zabezpieczać znacznie więcej śladów linii papilarnych. W celu zwiększenia skuteczności działania policji, gromadzono karty daktyloskopijne osób podejrzanych o popełnienie przestępstw. W pierwszej kolejności przejęto zbiory po byłych policjantach państw zaborczych. Dopiero wydana w 1928 r. instrukcja organizacyjna dla urzędów i wydziałów śledczych dokładnie precyzowała zakres czynności związanych z daktyloskopowaniem osób oraz ze zbiorem kart daktyloskopijnych.

W pierwszej kolejności należało daktyloskopować:

Ryc. 1. Zakład fotograficzny
Fig. 1. Photographic atelier

źródło (ryc 1–4): Dziesięciolecie służby bezpieczeństwa w Polsce Odrodzonej, E. Grabowiecki [red.], Warszawa 1928.

- znanych policji przestępców zawodowych oraz recydywistów,
- osoby aresztowane lub zatrzymane,
- osoby aresztowane za tzw. przestępstwa pospolite, np. kradzieże kieszonkowe, sklepowe,
- osoby zatrzymane pod zarzutem wykroczeń przeciwko prawu i porządkowi,
- zwłoki nieznanymi osobnikami zamordowanych oraz osób niewiadomego pochodzenia.

Karty daktyloskopijne były przysyłane do Centrali Służby Śledczej w Warszawie. Natomiast duplikaty kierowane były do urzędów śledczych⁷.

W 1933 r. nadkomisarz Józef Jakubiec, za zgodą naczelnika Centralnej Służby Śledczej nadinspektora Leona Naglera, przystąpił do porządkowania zbiorów registratury daktyloskopijnej. W pierwszej kolejności miały być wycofane następujące karty:

- osób, które ukończyły 70 lat,
- osób, które nie posiadały wartości identyfikacyjnej na skutek wadliwego sporządzenia,
- osób, które były daktyloskopowane przez urzędy państw zaborczych, a od czasu istnienia państwa polskiego nie były powtórnie daktyloskopowane,
- osób, które w okresie od 1918 do 1926 r. były jeden raz daktyloskopowane za włóczęgostwo, nielegalne przekroczenie granicy lub do ustalenia tożsamości, jednak z wyjątkiem Cyganów.

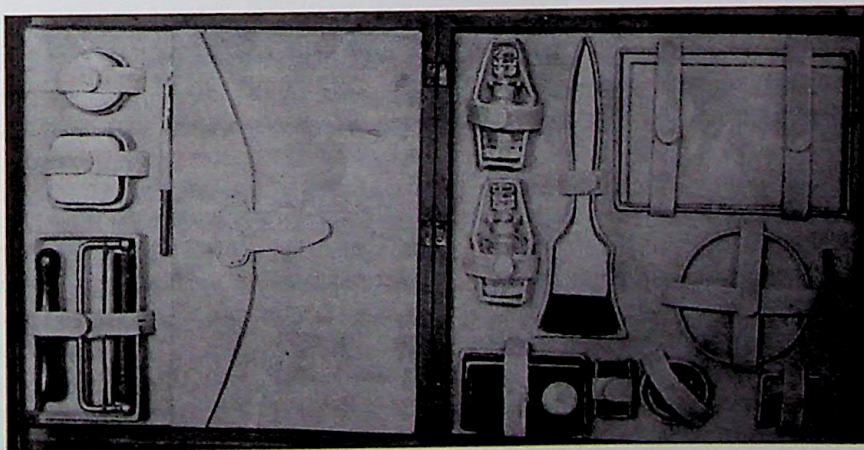
Karty daktyloskopijne wpływające do Centralnej Registratury Daktyloskopijnej (CRD) były klasyfikowane systemem Henry'ego i Klatta. Później włączano je do CRD i porównywano z kartami już się tam znajdującymi. Znajdujące się w CRD KG PP w Warszawie karty daktyloskopijne były wykorzystywane do przeprowadzania krajowych oraz zagranicznych wywiadów daktyloskopijnych. W 1926 r. w celu zwiększenia wykrywalności popełnionych przestępstw Wydział IV KG PP utworzył specjalną registraturę jednopalcową, tzw. mo-

nodaktyloskopię. Jej zadaniem było umożliwienie ustalenia tożsamości człowieka na podstawie śladów linii papilarnych, ujawnionych na miejscu przestępstwa⁸.

W 1938 r. Centrala Służby Śledczej podjęła działania zmierzające do usprawnienia pracy registratury monodaktyloskopijnej. W pierwszym rządzie chciano ograniczyć wpływ spraw, w przypadku których ślady linii papilarnych nie nadawały się do badań identyfikacyjnych. Planowano założyć registratury monodaktyloskopijne w urzędach śledczych. Szkolenie w tym kierunku miało trwać trzy miesiące, a pierwszy taki kurs wyznaczono na 1 października 1939 r. Niezwykle istotnym dowodem procesowym była ekspertyza daktyloskopijna. Ekspertyzy takie wykonywał tylko Referat Rozpoznawczy Wydziału IV KG PP w Warszawie. Zwykle sądy bez większych zastrzeżeń uznawały ekspertyzy daktyloskopijne za dowód w sprawie. Jednym z pierwszych przypadków, w którym sąd oparł się głównie na ekspertyzie daktyloskopijnej, był wyrok Sądu Okręgowego w Cieszyźnie z 1924 r. Wydano wówczas wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności. Zdarzało się jednak, że sąd podważał ekspertyzy daktyloskopijne i dawał wiarę zeznaniom oskarżonego⁹.

Przed przygotowaniem aktu oskarżenia fotografowano i poddawano daktyloskopii następujące osoby:

- aresztowane za sprawy natury politycznej oraz antypaństwowej,
- skazane sądownie za sprawy natury politycznej oraz antypaństwowej,
- podające fałszywe nazwiska oraz legitymujące się fałszywymi dowodami osobistymi,
- mające być wydalone z kraju na mocy wyroku sądowego lub orzeczenia administracyjnego, a także osoby wydalone na tej samej zasadzie przez inne państwa¹⁰.

Ryc. 2. Neseser funkcjonariusza służby śledczej
Fig. 2. Police investigator's suitcase

Osoby takie były daktyloskopowane na podstawie wzorów ustalonych przez Wydział IV Rejestracyjno-Pościgowy Komendy Głównej PP w Warszawie. Karty daktyloskopijne sporządzano w dwóch egzemplarzach, jeden dla OUPP, drugi dla Wydziału V KG PP¹¹.

W latach 1938–39 zakupiono dla Laboratorium Centrali Służby Śledczej w Warszawie następujące przedmioty i instrumenty:

- jeden mikroskop – epikondensor,
- jeden mikroskop – goniometr,
- jeden wziernik do badania łuf małokalibrowych,
- aparat do powiększeń,
- mikroaparat pionowy Buscha,
- mikroaparat porównawczy Leitz'a,
- dwa komplety filtrów Kodaka,
- rewolwer do aparatu Leica z głowicą,
- aparat do powiększeń zdjęć wykonywanych leicą,
- lupy Zeissa,
- żarówki specjalne 6 szt.,
- 40 tuzinów klisz różnych wymiarów – angielskich,
- kamery fotograficzne francuskie z optyką Zeissa,
- 2500 arkuszy papierów fotograficznych różnych wymiarów fabryk angielskich Ilforda,
- zestaw przyrządów potrzebnych do badań miejsca czynu „Mordkoffer”,
- 2 kamery fotograficzne Kodaka z optyką angielską,
- prasę do naklejania fotogramów na gorąco,
- suszarkę elektryczną¹².

Laboratorium Centrali Służby Śledczej przeprowadzało ekspertyzy w trybie dochodzeń policyjnych, ewentualnie na żądanie władz sądowych i prokuratorskich, a także innych instytucji państwowych.

Laboratorium wykonywało następujące ekspertyzy:

- identyfikacja wszelkich śladów w sprawie kradzieży (ślady nóg, łomów, dłut itp.),
- identyfikacja broni palnej (łusek, pocisków), identyfikacja narzędzi cięcia, siekier, toporów itp.,
- identyfikacja pisma maszynowego,
- ustalanie sposobów i środków fałszowania dokumentów,
- identyfikacja pisma ręcznego, z wyłączeniem ekspertyz w sprawach anonimów mniejszej wagi¹³.

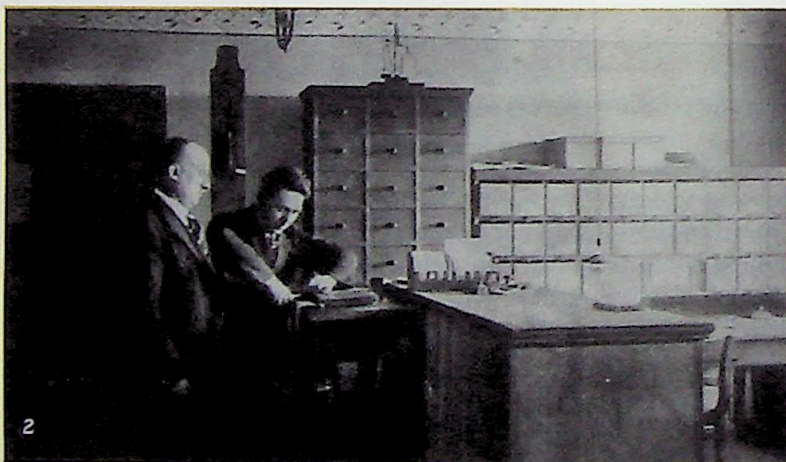
Laboratorium nie wykonywało ekspertyz z zakresu chemii fizjologicznej (ślady krwi, kału itp.) oraz ekspertyz daktyloskopijnych, które podlegały Referatowi Rozpoznawczemu Centrali, natomiast zdjęcia fotograficzne śladów linii papilarnych robiono w laboratorium. W 1938 r. wykonano następującą ilość ekspertyz:

- 133 z dziedziny identyfikacji i badań pisma ręcznego w sprawach kryminalnych,
- 191 z dziedziny identyfikacji broni palnej, pocisków i łusek oraz badań nad wywołaniem usuniętych numerów broni,
- 62 śladów stóp, narzędzi do włamań: siekier, noży, raków, łomów itp.,
- 22 z dziedziny chemicznego badania atramentu, odnośnie do jego identyfikacji i czasu pochodzenia, identyfikacji pisma maszynowego i maszyn do pisania, fałszerstw dokumentów, znaczków pocztowych i stempli oraz odczytania pism niewyraźnych.

Razem wykonano 408 ekspertyz w sprawach kryminalnych.

Oprócz tego Referat Techniki Śledczej wykonał wszelkie prace fotograficzne związane z ekspertyzami dokonanymi w laboratorium oraz przez Referat Rozpoznawczy (daktyloskopii). Zdjęcia fotograficzne, mikrofotograficzne oraz powiększenia fotograficzne wykonano w następującej liczbie:

- zdjęć fotograficznych 2654 szt.,
- odbitek fotograficznych 7439 szt.,
- powiększeń fotograficznych 1107 szt.

Ryc. 3. Pracownia daktyloskopijna
Fig. 3. Fingerprint examination room

Prace fotograficzne wykonał referat do spraw daktyloskopii – 781, do spraw ekspertyz broni – 94, do spraw ekspertyz pisma – 60, do wszelkich innych ekspertyz – 308. Razem prace fotograficzne zostały wykonane do 1243 spraw, dla wszystkich referatów Centrali Służby Śledczej.

Jednocześnie prowadzone były przez oficerów laboratorium systematyczne szkolenia, dlatego przy laboratorium była sala wykładowa wraz z salą do ćwiczeń kryminalistycznych, w których odbywały się wykłady, po-

kazy i ćwiczenia dla słuchaczy Oficerskiej Szkoły Policyjnej oraz kursów śledczych. Ponadto w pomieszczeniach odbywały się wykłady z kryminalistyki organizowane przez Uniwersytet Józefa Piłsudskiego w Warszawie oraz wykłady z techniki kryminalnej na kursach dla asesorów sądowych, jak również wykłady specjalne na kursach instruktorów pocztowej służby ochronnej¹⁴.

Do laboratorium sprowadzano z zagranicy mikroskopy, aparaty fotograficzne, folie dla daktyloskopii, stosunkowo ograniczone ilości płyt fotograficznych, szkła optyczne, masy dr. Pollera i różne środki chemiczne. Po śmierci kierownika laboratorium inspektora dr. Władysława Sobolewskiego w 1937 r. obowiązki kierownika pełnił komisarz Wacław Jastrzębski, który poza średnim wykształceniem, fachowym policyjnym oraz 3-letnimi studiami chemicznymi, przeszedł specjalne wykształcenie kryminalistyczne pod profesjonalnym kierunkiem inspektora Piątkiewicza i inspektora dr. Sobolewskiego. Innymi pracownikami byli: komisarz Sawczyn, który poza wykształceniem średnim i fachowym policyjnym, przeszedł przeszkolenie z zakresu kryminalistyki w Instytucie Kryminalistycznym w Wiedniu przy tamtejszej Dyrekcji Policji oraz kurs techniczno-laboratoryjny, również aspirant Csadek poza fachowym wykształceniem policyjnym posiadał specjalne wykształcenie w kierunku pisma maszynowego i fałszerstw dokumentów. Personel podoficerski laboratorium był specjalnie dobrany, część miała średnie wykształcenie, a nawet podejmowała studia prawnicze i chemiczne¹⁵.

Zastosowanie fotografii w działalności szpiegowskiej było jednym z najskuteczniejszych narzędzi w pracy wywiadowcy. Urzędnik policyjny lub oficer nie byli na tyle fachowcami, aby natychmiast rozpoznać osobę szpiegującą za pomocą aparatu fotograficznego. Dodatkowo osoby zajmujące się tym rodzajem szpiegostwa nie stosowały w sposób klasyczny aparatów, tylko przemysłne kamuflaże. W obiegu było kilka rodzajów aparatów fotograficznych, które używane były przez funkcjonariuszy policji oraz tajnych agentów. Do bardziej znanych należała amerykańska tzw. Camera Police, która składała się ze szkatułki, obciążonej kalikotem, ukrywającej mechanizm. Jej wielkość nie przekraczała dwóch pudełek od zapalek. Inną powszechnie znaną była kamera Combi, o wyglądzie metalowej skrzyneczki w kształcie kostki, którą można było łatwo ukryć w dłoni. Kamera „kubkowa” pochodzenia angielskiego mieściła się w futerale, o formie podobnej do zegarka. Podczas otwarcia futerału kamera samoczynnie nastawiała się i była gotowa do użytku. Tego typu kamery były doskonalsze, bowiem wyglądem zewnętrznym przypominały dobrej jakości zegarek. Obiektyw znajdował się w głowce

do nakręcania zegarka, natomiast części potrzebne do zmiany filmów wewnątrz metalowej koperty zegarka. Do robienia zdjęć z ukrycia służyła także laska z mechanizmem umieszczonym w gałce. Również damska torebka oraz kuferek służyły do tego rodzaju czynności. Angielskie kamery kuferkowe były tak skonstruowane, że niesione za rączkę, nie wzbudzały żadnego podejrzenia, a postawione np. na ziemi gotowe były do wykonywania zdjęć¹⁶.

Najtrudniejszym do zdemaskowania aparatem była tzw. kamera gwiazdkowa, ze względu na swoją formę. Kamery tego rodzaju były wykorzystywane przez władze niemieckie. Wielką okrągłą formę kamery ukrywano pod kamizelką, a obiektyw przypominał do złudzenia guzik¹⁷.

Mnogość stosowanych aparatów, którymi można było nadać najrozmaitsze formy, powodowała, że Policji politycznej trudno było niekiedy wykryć szpiega. Najważniejszą cechą takich kamer była prosta konstrukcja, która umożliwiała skuteczne zniszczenie aparatu oraz filmów podczas aresztowania szpiega¹⁸.

W 1924 r. aparat fotograficzny był w posiadaniu Agentury Oddziału Informacyjnego w Tczewie¹⁹. W 1934 r. Policja Państwowa w województwie pomorskim dysponowała 12 aparatami fotograficznymi w: Chojnicach, Działdowie, Kościerzynie, Nowym Mieście, Świeciu, Starogardzie, Tczewie, Grudziądzu, Gdyni, 3 w Komendzie Wojewódzkiej PP w Toruniu²⁰.

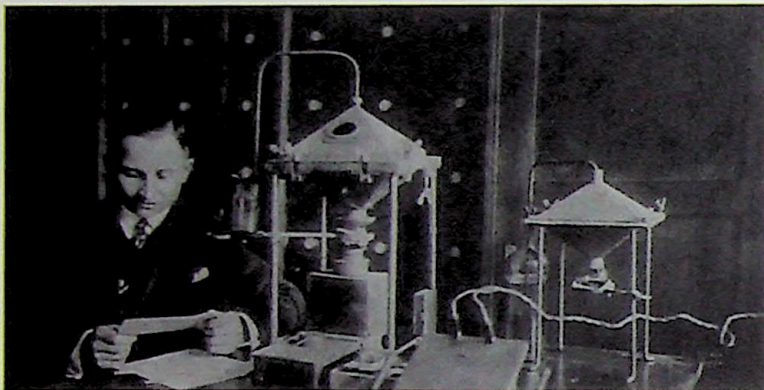
Do przesyłania i odbierania wiadomości, używano odbitek mikroskopijnych rozmiarów. Zdjęcia takie wykonywano na kolodiu o szklanym podkładzie. Po wyschnięciu ściągano ze szkła cienką warstwę kolodiu i przytwierdzano pod piórami gołębiego ogona. Umieszczano je również w małych kulkach z kości słoniowej, które w razie zatrzymania mogły być łatwo połknięte. Praktykowano także ukrywanie takich rzeczy w wydrążeniu zębów lub w odpowiednio do tego celu przystosowanych obcasach, żelówkach²¹.

Urzędy śledcze miały własne atelier fotograficzne i wykonywały równocześnie zdjęcia dla miejscowego Wydziału Śledczego. Według przepisów należało fotografować:

- znanych policji przestępców zawodowych i recydywistów, bez względu na rodzaj i kwalifikację przestępstwa,
- osoby aresztowane lub przetrzymane pod uzasadnionym zarzutem popełnienia przestępstw zagrożonych karą śmierci lub ciężkim więzieniem,
- osoby aresztowane lub przetrzymane pierwszy raz,
- osoby zatrzymane pod zarzutem jakichkolwiek wykroczeń,
- osoby wydalone z kraju²².

Do sporządzania tajnych pism używano:

- soku cytrynowego także w połączeniu z formaliną, soku jabłkowego itp., również moczu lub półprocentowego kwasu solnego,
- salmiaku w roztworze wodnym. Ponieważ salmiak był często używany jako domowy środek przeciwko chrypcy, stosowany był również przez więźniów politycznych i kryminalnych, którzy mogli pod pozorem choroby pozyskać specyfik,

Ryc. 4. Aparat do wywabiania pisma

Fig. 4. Apparatus for developing „vanishing” handwriting

- azotanu kobaltowego (kobaltnitrat), jak również roztworu wodnego chlorku kobaltu (kobaltchloridlösungen)²³.

Pisma sporządzane za pomocą wymienionych środków widoczne były po ogrzaniu papieru. Listy pisane atramentem sympatycznym odczytywane były za pomocą nafty lub popiołu z węgla lipowego. Podczas użycia nafty występowały białe znaki, natomiast podczas użycia węgla lipowego czarne. Omawiane metody były na tyle powszechne, że stosowano również inne formy szyfrowania pism. Wiadomości nielegalnej treści ukrywane były w czekoladzie, mydle, chlebie itp.²⁴.

Policja polityczna w swojej pracy wywiadowczej korzystała z wiedzy ośrodków naukowych. Na przykład w maju 1925 r. Okręgowy Urząd Policji Politycznej w Toruniu zwrócił się z prośbą do dziekana Wydziału Medycznego Uniwersytetu Poznańskiego o udzielenie informacji, jakie środki mogły być używane przez przestępców do usypiania. Jak donosili funkcjonariusze Policji politycznej, zdarzały się wypadki np. usypiania podróżnych w wagonach w celu ułatwienia kradzieży lub mordu. Uzyskane informacje potrzebne były do przeprowadzania kursów w szkołach policyjnych. Nawiązana współpraca z Wydziałem Farmakologii Uniwersytetu Poznańskiego wpłynęła na wzbogacenie wiedzy funkcjonariuszy Policji politycznej w tej dziedzinie²⁵.

Zastosowanie różnorodnych zdobyczy nauki i techniki miało istotny wpływ na rozwój i efektywność dzia-

łania Policji Państwowej w Drugiej Rzeczypospolitej. Utworzenie laboratorium kryminalistycznego przy Głównej Szkole Policyjnej w Warszawie stworzyło podwaliny pod przyszłą skuteczną i profesjonalną pracę nad zwalczaniem wszelkich przestępstw. Zastosowanie nowych rozwiązań w służbie wymagało od funkcjonariuszy Policji systematycznego uzupełniania wiedzy i udziału w szkoleniach oraz kursach.

Jedną z istotnych przeszkód we wszechstronnej realizacji powierzonych Policji Państwowej zadań był brak (szczególnie w pierwszych latach) dostatecznej ilości sprzętu. Dopiero pod koniec lat dwudziestych sytuacja ta zaczęła się poprawiać i jednostki terenowe Policji otrzymywały właściwy sprzęt do ujawniania i zabezpieczania śladów linii papilarnych na miejscu przestępstwa. Otrzymany sprzęt daktyloskopijny oraz fotograficzny wpłynął na zintensyfikowanie pracy i zwiększenie liczby zabezpieczanych śladów na miejscach przestępstw.

Krzysztof Halicki

PRZYPISY

- ¹ W. Brzęk: Laboratoria kryminalistyczne Policji Państwowej, „Problemy Kryminalistyki” 1980, nr 144, s. 362.
- ² Ibidem, s. 363–364.
- ³ Ibidem, s. 364–365.
- ⁴ Ibidem, s. 366; A. Misiuk: Organizacja i kierunki działalności Centrali Policji Kryminalnej w II Rzeczypospolitej, „Przegląd Policyjny” 2005, nr 2, s. 35–38.
- ⁵ D. Buras: Wykorzystanie daktyloskopii przez Policję Państwową w Drugiej Rzeczypospolitej, „Problemy Kryminalistyki” 2004, nr 246, s. 56; W. Brzęk: Daktyloskopia w Polsce okresu międzywojennego, „Problemy Kryminalistyki” 1980, nr 145–146, s. 514.
- ⁶ D. Buras, op.cit., s. 57; J. Popławski: Organizacja szkolenia Policji Państwowej w Polsce w okresie międzywojennym, „Problemy Kryminalistyki” 1983, nr 161, s. 499–500.
- ⁷ D. Buras, op.cit., s. 57; W. Stepek, Z. Hoffmann-Krystyjańczyk: Służba śledcza. Podręcznik dla organów bezpieczeństwa z 58 rycinami, wydanie drugie, Poznań 1925, s. 98; W. Brzęk: Daktyloskopia..., op.cit. s. 518–519.
- ⁸ D. Buras, op.cit., s. 59; Pierwszy system rejestracji kryminalnej przestępców na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim, tłum. A. Biedrzycka, oprac. i tłum. M. Szwarc, „Problemy Kryminalistyki” 2005, nr 249, s. 64.
- ⁹ D. Buras, op.cit., s. 60.
- ¹⁰ Archiwum Państwowe w Toruniu (dalej APT), Akta miasta Torunia (dalej AmT.), sygn. 356, Instrukcja o sposo-

bie prowadzenia służby w zakresie resortu Policji Politycznej przez Powiatowe Komendy Policji Państwowej z 23 VI 1924 r., punkt III.

¹¹ Ibidem.

¹² Archiwum Akt Nowych w Warszawie (dalej AAN w Warszawie), Komenda Główna Policji Państwowej (dalej KG PP w Warszawie), sygn. 146 – Wykaz przedmiotów i instrumentów pochodzenia zagranicznego zakupionych dla Laboratorium Centrali Służby Śledczej.

¹³ Sprawozdanie z działalności Wydziału IV Komendy Głównej PP – Centrali Służby Śledczej za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1939 r., „Przegląd Policyjny” 1937, nr 2; AAN w Warszawie, KG PP w Warszawie, sygn. 146, Pismo KG PP w Warszawie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z XI 1938 r.; **W. Brzęk**: Pionierzy polskiej kryminalistyki, „Problemy Kryminalistyki” 1982, nr 155, s. 165–166.

¹⁴ AAN w Warszawie, KG PP w Warszawie, sygn. 146, Pismo KG PP w Warszawie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z XI 1938 r.; **W. Brzęk**: Pionierzy polskiej..., op.cit., s. 165–166.

¹⁵ AAN w Warszawie, KG PP w Warszawie, sygn. 146, Pismo KG PP w Warszawie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z XI 1938 r.; **W. Brzęk**: Pionierzy polskiej..., op.cit., s. 165–166. **K. Sławik**: Płaszczyzny międzynarodowego współdziałania policji (milicji), „Problemy Kryminalistyki” 1977, nr 125, s. 51–52.

¹⁶ Archiwum Państwowe w Bydgoszczy (dalej APB), Komenda Powiatowa Policji Państwowej w Tucholi (dalej KP PP w Tucholi), sygn. 31, Wiadomości w zakresie fotografii, które powinien posiadać każdy urzędnik śledczy, brak daty wydania [bdw.]; **T. Koziół**: Zarys historii fotografii kryminalistycznej, „Problemy Kryminalistyki” 1982, nr 157, s. 511–523; **J. Feduniszyn**: Kontrszpiegowska służba śledcza, Lwów–Warszawa 1925, s. 55–56.

¹⁷ APB, KP PP w Tucholi, sygn. 31, Wiadomości w zakresie fotografii, które powinien posiadać każdy urzędnik śledczy, [bdw.].

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ APB, Urząd Wojewódzki Pomorski w Toruniu (dalej UWP w Toruniu), sygn. 4902, Pismo Naczelnika Urzędu Śledczego w Toruniu do Wojewódzkiego Oddziału Informacyjnego w Toruniu z 14 IV 1924 r.

²⁰ APB, UWP w Toruniu, sygn. 4590, Sprawozdanie sytuacyjne z ruchu wywrotowego, zawodowego i stanu bezpieczeństwa za IV 1934 r.

²¹ APB, KP PP w Tucholi, sygn. 31, Wiadomości w zakresie fotografii, które powinien posiadać każdy urzędnik śledczy, [bdw.].

²² AAN w Warszawie, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie (dalej MSW w Warszawie), sygn. 157, Przepisy o zastosowaniu fotografii w celach policyjno-

-śledczych [dodatek do instrukcji organizacyjnej dla UŚ i WŚ; **W. Stepek, Z. Hoffmann-Krystyańczyk**, op.cit., s. 103.

²³ APB, KP PP w Tucholi, sygn. 31, Wiadomości w zakresie fotografii, które powinien posiadać każdy urzędnik śledczy, [bdw.].

²⁴ Ibidem; **W. Stepek, Z. Hoffmann-Krystyańczyk**, op.cit., s. 25; **J. Feduniszyn**, op.cit., s. 68.

²⁵ APB, OKPP w Toruniu, sygn. 50, Pismo OKPP w Toruniu do Dziekana Wydziału Medycznego Uniwersytetu Poznańskiego z 12 V 1925 r.; Pismo Dziekanatu Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego do OKPP w Toruniu z 2 VI 1925 r.

BIBLIOGRAFIA

I. Materiały archiwalne:

Archiwum Akt Nowych w Warszawie:
zespół akt Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie (1919–1939),
zespół akt Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie (1918–1939).

Archiwum Państwowe w Bydgoszczy:
zespół akt Komenda Powiatowa Policji Państwowej w Tucholi (1920–1939),
zespół akt Urząd Wojewódzki Pomorski w Toruniu (1919–1939).

Archiwum Państwowe w Toruniu:
Akta miasta Torunia (1920–1939).

II. Literatura:

1. **Brzęk W.**: Daktyloskopia w Polsce okresu międzywojennego, „Problemy Kryminalistyki” 1980, nr 145–146.

2. **Brzęk W.**: Laboratoria kryminalistyczne Policji Państwowej, „Problemy Kryminalistyki” 1980, nr 144.

3. **Brzęk W.**: Pionierzy polskiej kryminalistyki, „Problemy Kryminalistyki” 1982, nr 155.

4. **Buras D.**: Wykorzystanie daktyloskopii przez Policję Państwową w Drugiej Rzeczypospolitej, „Problemy Kryminalistyki” 2004, nr 246.

5. **Feduniszyn J.**: Kontrszpiegowska służba śledcza, Lwów–Warszawa 1925.

6. **Koziół T.**: Zarys historii fotografii kryminalistycznej, „Problemy Kryminalistyki” 1982, nr 157.

7. **Misiuk A.**: Organizacja i kierunki działalności Centrali Policji Kryminalnej w II Rzeczypospolitej, „Przegląd Policyjny” 2005, nr 2.

8. Pierwszy system rejestracji kryminalnej przestępców na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim, tłum. **A. Biedrzycka**, oprac. i tłum. **M. Szwarc**, „Problemy Kryminalistyki” 2005, nr 249.

9. **Popławski J.**: Organizacja szkolenia Policji Państwowej w Polsce w okresie międzywojennym, „Problemy Kryminalistyki” 1983, nr 161.

10. **Sławik K.:** Płaszczyzny międzynarodowego współdziałania policji (milicji), „Problemy Kryminalistyki” 1977, nr 125.

11. Sprawozdanie z działalności Wydziału IV Komendy Głównej PP – Centrali Służby Śledczej za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1939 r., „Przegląd Policyjny” 1937, nr 2.

12. „Wiadomości w zakresie fotografii, które powinien posiadać każdy urzędnik śledczy”, brak daty wydania [bdw.].

Streszczenie

Do najważniejszych zadań, które stały przed utworzoną w 1919 roku Policją Państwową należało zorganizowanie laboratorium kryminalistycznego i zastosowanie w bieżącej pracy osiągnięć nauki oraz techniki. Pierwsze laboratorium powstało przy Głównej Szkole Policyjnej w Warszawie w 1921 r.

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości brakowało dostatecznej ilości sprzętu. Dopiero pod koniec lat dwudziestych dostarczano do urzędów policyjnych odpowiedni sprzęt do ujawniania i zabezpieczania śladów linii papilarnych na miejscu przestępstwa i aparaty fotograficzne. Lepsze wyposażenie policjantów w sprzęt spowodowało, że zaczęli oni zabezpieczać znacznie więcej śladów na miejscach przestępstw.

Zastosowanie fotografii w działalności szpiegowskiej było jednym z najsukcesowniej używanych narzędzi w pracy wywiadowczej. Do przesyłania i odbierania wiadomości używano odbitek pism mikroskopijnych rozmiarów. Stosowano różne formy szyfrowania tajnych informacji, które ukrywano najczęściej w produktach spożywczych.

Policja współpracowała z ośrodkami naukowymi w celu zdobywania wiedzy na temat środków chemicznych służących do popeł-

niania przestępstw. Prowadzono również szkolenia policjantów w tym zakresie.

Słowa kluczowe: Policja Państwowa, policja kryminalna, policja polityczna, technika śledcza, fotografia policyjna.

Summary

The most important duties of the Polish State Police founded in 1919 included setting up a forensic laboratory and implementing scientific and technical achievements in casework. The first laboratory was established at the Central Police Academy in Warsaw in 1921.

During first years after regaining independence by Poland, the laboratory faced shortages in specialist equipment. It wasn't until the end of 1920s when police officers were provided with specialist cameras and devices for revealing and recovering finer marks at crime scenes. Better equipping of police officers resulted in recovery of much more traces at crime scenes.

Photography became one of the most effective tools in spy activities. For sending and receiving messages spies used microcopies of papers. Various methods of encrypting information were used. Messages were most often hidden in alimentary products.

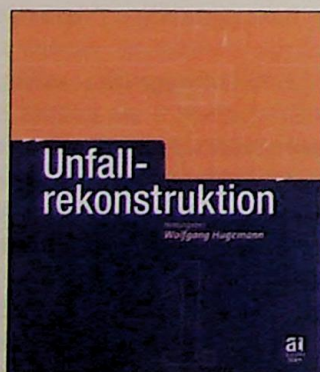
The Police cooperated with scientific centres in order to gain knowledge on chemicals used for committing crimes. Police officers were also trained in that area of knowledge.

Keywords: State Police, criminal police, political police, investigative technique, police photography.

Uwaga Czytelnicy

w Bibliotece Naukowej CLK KGP można zapoznać się z nowymi nabytkami

„Rekonstrukcja wypadków drogowych”

Wolfgang Hugemann

2 tomy

Biblioteka Naukowa CLK KGP
Aleje Ujazdowskie 7
00-583 Warszawa
godziny otwarcia: 8.15–16.00
tel. 022 601-45-30

